

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง
สำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR ENHANCING POLITICAL
COMMUNICATION TO THE PEOPLE
IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พระชินกร สุจิตโต (ทองดี)

Phra Chinnakorn Sucitto (Thongdee)

อนุภูมิ ไชวเกษม

Anubhumi Sowkasem

สุรพล สุษะพรหม

Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: chinza44@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) เพื่อเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักสังคหวัตถุ 4

ผลการวิจัยพบว่า

1. รู้เข้าใจหลักการส่งสารต้องอาศัยตัวสารเป็นความจริง มีทักษะการสื่อสาร มีทัศนคติที่ดี รู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหาของสารที่ส่งออกไปต้องตรงประเด็นและชัดเจน เป็นความจริง มีประโยชน์ รู้เลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลายสื่อทางออนไลน์ทุก ๆ ชนิดที่เป็นการเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว และไม่ขัดต่อหลักความเชื่อ รู้คิดวิเคราะห์แยกแยะอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีสติ รู้ตัว มีเหตุผล คิด วิเคราะห์ แยกแยะ

2. โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.59) รายด้านพบว่า ด้านผู้รับสาร มีระดับความคิดเห็นสูงสุดที่สุด ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.71) รองลงมาคือ ด้านสื่อหรือช่องทาง ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.70) และต่ำที่สุดคือ ด้านผู้ส่งสาร ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.63)

* Received 8 August 2021; Revised 15 March 2022; Accepted 20 March 2022

3. การให้แบ่งปันความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง วาจาเป็นที่รัก มีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน น่าฟัง ช่วยให้มีมุมมองที่กว้าง ประพฤติประโชชนมีใจรัก ทำประโยชน์แก่กันด้วยความสุจริตเที่ยงธรรมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม วางตนเสมอต้นเสมอปลายมีเหตุผล ให้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้องแก่บุคคลและสังคม ย่อมก่อให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน ทำให้การสื่อสารทางการเมืองมีความเข้าใจกันได้อย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักสังคหัตถ์ 4, การส่งเสริม, การสื่อสารทางการเมือง

Abstract

This research aimed to 1) study the general conditions of people's political communication in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2) study the people's political communication process in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, and 3) propose the Buddhadhamma (Sangahavattu 4) integration for enhancing political communication of people in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

Findings were as follows:

1. Knowing and understanding the principle of sending a message depends on the truth. People should have communication skills, a good attitude, ability to make informed, the content sent out must be relevant and clear, accurate and valuable, knowing how to use all kinds of online media or channels that are accessible quickly and not contrary to the belief, having critical thinking consciously.

2. Political communication process was found at high level ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.59). When considering each aspect, the receiver had the highest level of opinions ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.71), followed by the media or channel ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.70) and the lowest level was the sender ($\bar{X}$ = 3.61 S.D. = 0.63).

3. The results of knowledge sharing to analyze the political situation revealed that the words that are endearing polite, sweet, and pleasant to listen to help have a broad perspective. Ways to create respect for each other to make political communication understandable quickly were as follows: behave beneficially; have a heart; love to benefit each other with honesty and fairness for the common interest; be consistent and rational; provide clear and accurate information to individuals and society.

Keywords: Integration, Sangahavattu 4, Enhancing, Political communication

บทนำ

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการพิเศษ ที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมืองและทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมการเมือง การถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการเมืองจากระบบการเมืองหนึ่งไปยังอีกส่วนหนึ่ง และถ่ายทอดระบบสังคมกับระบบการเมืองประเด็นสำคัญของการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จ ก็คือสามารถสื่อสารให้อีกฝ่ายได้รับข่าวสารได้แจ่มชัด แต่บ่อยครั้งเกิดปัญหาในการสื่อสาร ผู้ส่งข่าวสารไม่สามารถส่งเนื้อหาข่าวสารได้แจ่มชัด จนทำให้เกิดความเข้าใจผิด โดยเฉพาะการสื่อสารทางการเมือง (ลิซิท ธีรวิน, 2563) หลายปีที่ผ่านมาความขัดแย้งในสังคมไทยทำให้สังคมได้ตระหนักและเริ่มกล่าวถึงเครื่องมือที่จะเชื่อมโยงสังคมไทยให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติมีความสุข ดังจะเห็นได้จากกลุ่มคนในประเทศต่าง ๆ ที่พัฒนาตนเองเข้าสู่ประเทศที่พัฒนาทั้งระบบเศรษฐกิจและการเมือง ได้ให้การยอมรับอย่างกว้างขวางในการนำการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือ (tool) และวิธีการ (means) (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555) เพื่อนำมาพัฒนาให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและสร้างความเจริญก้าวหน้าทั้งต่อปัจเจกบุคคล องค์กร สังคมและประเทศชาติ แม้ว่าการสื่อสารถูกนำมาเป็นเครื่องมือที่สำคัญทางการเมืองระหว่างประชาชนกับรัฐบาลและรัฐบาลกับประชาชน แต่ส่วนหนึ่งที่ทำให้ “ความขัดแย้ง” ขยายตัวขึ้น หรือลดระดับความรุนแรงลงในสังคม ที่สำคัญประการหนึ่งคือสื่อมวลชน ที่มีส่วนในการขยายระดับความรุนแรงของความขัดแย้ง (คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง คอป., 2555) ทุกฝ่ายเริ่มให้ความสำคัญการสื่อสารที่จะนำสังคมไปสู่การพัฒนา

สื่อมวลชนจึงมีพลังอำนาจมากในการแพร่กระจายข่าวสาร ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ ที่เป็นกลไกสำคัญทั้งในการต่อต้านและสนับสนุนต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมทั้งสนับสนุนระบบเศรษฐกิจการเมือง การสื่อสารเป็นกระบวนการหนึ่งที่ได้ครอบงำสังคมเอาไว้ซึ่งอาจครอบงำไปทางลบหรือบวกก็ได้ สังคมจะสันติสุขสมานฉันท์ หากมีการสื่อสารในทางบวก สังคมจะขัดแย้งหากมีการสื่อสารไปในทางลบ การตระหนักถึงวัฒนธรรมการดำรงชีวิตประจำวัน มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมอุดมการณ์ทางการเมืองของคนในสังคมจากการแพร่กระจายข่าวสาร ที่กลายเป็นเครื่องมือในการควบคุมความคิดทางการเมืองของคนในสังคม (political control) จนนำไปสู่ความขัดแย้งตามมา (ธนชาติ ธรรมโชติ, 2563)

การสื่อสารทางการเมืองในปัจจุบันกล่าวได้ว่า ความขัดแย้งมาจากหลายมิติ แต่มีตัวแปรสำคัญที่แฝงตัวอยู่เบื้องหลังของวิกฤตการณ์สื่อสารทางการเมืองได้แก่ประเด็น “การสื่อสาร” ขบวนการแตกแยกทางสังคมที่น่าพาประชาชนในสังคมไทยไปจ่อที่ขอบเหวแห่งมิกซ์ยูนิลีค (ประเวศ วะสี, 2563) เป็นการสื่อสารแสดงเสรีภาพคำพูดทางความคิดเห็น (free speech) สร้างคำพูดด้วยความเกลียดชัง (hate speech) คำพูดที่บิดเบือน (distorted speech) และมีคำพูดที่มีอคติ (biased speech) ซึ่งส่งผลต่อการสานสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้งจนขยายผลสู่ความขัดแย้งและใช้ความรุนแรงในที่สุด (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2549)

การสื่อสารทางการเมืองในสังคมไทย โดยเฉพาะการปกครองในระบบประชาธิปไตย การสื่อสารผ่านสื่อมวลชนนับว่ามีความสำคัญมาก (ปราณี สุรสิทธิ์, 2557) ยิ่งในยุคปัจจุบันที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้มีความสะดวกรวดเร็วจนมีการกล่าวขานสังคมปัจจุบันว่าเป็น “สังคมแห่งการสื่อสาร” (the communication society) (พฤทธิสาณ ชุมพล ม.ร.ว., 2556)

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองที่มีตัวแปรการสื่อสารที่ขยายความขัดแย้งไปสู่ความรุนแรง เป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเกลียดชังนำไปสู่ความรุนแรงทางการเมืองในสังคมไทยปัจจุบัน ดังนั้นงานนี้จึงมุ่งเน้นที่จะบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนา เพื่อไปสู่วิธีการสร้างรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองที่นำไปปฏิบัติได้จริง ตระหนักถึงวิธีการสื่อสารอย่างไร ให้ตื่นรู้ ใช้ปัญญาในการพิจารณาใคร่ครวญกับสถานการณ์จริงที่จะไม่จุดประกายความขัดแย้งให้ขยายออกไปในสังคม ไม่ได้หมายความว่าในสังคมบ้านเมืองจะไม่มี ความขัดแย้งทางคำพูด ตราบใดที่เป็นสังคมมนุษย์ ของการอยู่ร่วมกันก็จะยังคงมีอยู่ต่อไป แต่ความขัดแย้งนี้จะไม่นำไปสู่ความรุนแรงแตกแยกความสามัคคี แต่สามารถอยู่ร่วมกันในความต่างอย่างสันติ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำไปสู่การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์อยู่ร่วมกันอย่างสุขสงบ

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา แนวคิด ทฤษฎี การสื่อสารทางการเมือง สภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมือง องค์ประกอบของการส่งเสริม การสื่อสารทางการเมือง และแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสในการสื่อสารทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key

Informants) ผู้ให้ข้อมูลหลักด้านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) คือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยได้กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 รูป/คน

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ประชาชนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 4 เขต การเลือกตั้งที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 649,426 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2562) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างจากพื้นที่ประชากรในกลุ่มเขตตัวอย่างจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ 400 คน จำแนกตามพื้นที่การเลือกตั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 4 เขตการเลือกตั้ง ผู้วิจัยใช้สูตร Taro Yamane กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 สูตรการคำนวณหากกลุ่มตัวอย่าง โดยคัดเลือกการแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 440 ตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 รูป/คน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา 5 รูป 2) กลุ่มนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ 5 คน 3) กลุ่มสื่อมวลชน 4 คน 4) กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และ 5) กลุ่มผู้บริหารหรือผู้นำชุมชน 3 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) เกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทางการเมือง 3) เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 4) เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open - ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of Item - Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ 2) สภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตาม

หลักสังคหวัตถุ 4 และ 4) ข้อเสนอแนะ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาตาม
วัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

เก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้สำรวจ (Survey Research) ได้แก่ การแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ
กระบวนการสื่อสารทางการเมือง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทาง
การเมืองตามหลักสังคหวัตถุ 4 และสภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการวิเคราะห์เอกสาร และแจกแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลจาก
ประชาชนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 4 เขตการเลือกตั้ง จำนวน
440 ตัวอย่าง วิเคราะห์ และประมวลผลโดยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์
โดยใช้สถิติต่าง ๆ ดังนี้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth
Interview) แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 รูป/คน บันทึก
ข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียงให้ครบตามคำถามการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์
การวิจัยเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติ
ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่
ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิง
พรรณนา (Descriptive Content Analysis) ทั้งนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์
เชิงลึก นำผลที่ได้มาจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกันและแบ่งออกเป็นประเด็น โดยการหา
ค่าความถี่ และวิเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำ
เนื้อหาที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อปรับเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม
จำแนกได้ดังนี้

เพศ พบว่า เพศของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.50
และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 41.50

อายุ พบว่า อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ อายุ ต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อย
ละ 57.50 รองลงมาคือ อายุ 30 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.50 และ น้อยที่สุดคือ อายุ 51 ปีขึ้นไป
คิดเป็นร้อยละ 7.00

ระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 62.75 รองลงมาคือ ปวช./ปวส. คิดเป็นร้อยละ 13.50 และน้อยที่สุดคืออื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.50

อาชีพหรือตำแหน่ง พบว่า อาชีพหรือตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 26.50 รองลงมาคือ อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 25.75 และน้อยที่สุดคือเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 5.00

รายได้ต่อเดือน พบว่า รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ 10,000 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 63.00 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.75 และน้อยที่สุดคือ ตั้งแต่ 31,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 2.50

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารทางการเมือง ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการสื่อสารทางการเมือง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผู้รับสาร (Receiver) มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.71) รองลงมาคือ ด้านสื่อหรือช่องทาง (Channel) ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.70) และต่ำที่สุดคือ ด้านผู้ส่งสาร (Sender) ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.63)

3. ผลการวิเคราะห์การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักสังคหัตถ์ 4 ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักสังคหัตถ์ 4 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.64) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.70) รองลงมา คือ ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.75) และต่ำที่สุด คือ ด้านทาน (การให้) ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.68)

อภิปรายผล

1 สภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 ด้านรู้เข้าใจหลักการส่งสาร คือ มีความเชี่ยวชาญทางการสื่อสาร มีทักษะในการสื่อสาร มีทัศนคติที่ดีถูกต้อง เพราะจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างจริง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ นันทนา นันทวโรภาส ได้อธิบายเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทย นำเสนอให้เห็นภาพกว้างของการสื่อสารทางการเมืองของรัฐบาลไทย ซึ่งเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตย (นันทนา นันทวโรภาส, 2556)

1.2 ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหา คือ เนื้อหาของสารที่ส่งออกไปต้องมีความตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม และต้องไม่สร้างความขัดแย้งจะต้องเป็นเรื่องที่จริง มีประโยชน์ และชอบธรรม จะต้องสื่อความหมายตรงประเด็นชัดเจน มีความสมบูรณ์ มีความกะทัดรัด ง่ายต่อการเข้าใจและถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุदारัตน์ เกยุราพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง พุทธวิธีเชิงบูรณาการแก้ปัญหาความขัดแย้งในการเมืองไทยปัจจุบัน พบว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งสามารถอาศัยทุนที่ยิ่งใหญ่ของสังคมไทย 2 ประการคือ พระพุทธศาสนาและพระราชปรีชาญาณแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ในการใช้ เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพุทธปรัชญาเป็นเครื่องเชื่อมโยงคุณค่าของประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับรากฐานทางศีลธรรมและความเป็นไทย (สุदारัตน์ เกยุราพันธ์, 2561)

1.3 ด้านรู้เลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลาย คือ การสื่อสารถือว่าเป็นการส่งข่าวสารหรือการสื่อความหมายไปยังผู้รับเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูง และจะต้องไม่สร้างความขัดแย้งทางการเมือง ช่องทางการสื่อสารมักจะมุ่งไปทางการใช้สื่อใหม่ เช่น Facebook Line Twitter Instagram Clubhouse YouTube E-mail Live Internet Video Link Zoom Meeting เป็นต้น จึงต้องเลือกใช้สื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องแล้วแต่ชนิดของการสื่อสารนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สืบวงศ์ สุขะมงคล ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2544 - 2555 พบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ประกอบด้วย ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประชาชน การขัดกันในด้านอำนาจและผลประโยชน์ของกลุ่มการเมือง (สืบวงศ์ สุขะมงคล, 2557)

1.4 ด้านรู้คิดวิเคราะห์แยกแยะอย่างมีวิจารณญาณ คือ การวิเคราะห์ผู้รับสารเป็นกลุ่มคนเป้าหมายที่ต้องการรับข่าวสารจากผู้ส่งสาร ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางที่ดีและความรู้สึกในทางที่ไม่ดีก็ได้ รวมไปถึงทัศนคติการรับรู้ จะต้องมีการคิด วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาจากหลาย ๆ ช่องทางของข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เชือก โขติช่วย ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ แบ่งออกเป็น 5 ด้านประกอบด้วย คือ 1. เป้าหมาย (purposive) คือ ตั้งเป้าเพื่อสร้างความชอบธรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ประชาธิปไตยครึ่งใบ หรือรักษาไว้ซึ่งอำนาจเผด็จการ 2. ผู้ส่ง (sender) คือ เน้นใช้ตัวผู้นำคือพลเอกประยุทธ์เป็นหลัก 3. สาร (message) คือ การใช้หลักชวนให้เชื่อ (propaganda) 4. ช่องทางสื่อสาร (channel) คือ รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ ควบคุมสื่อมวลชนกระแสหลักทุกช่องทาง 5. ผู้รับสาร (receiver) คือ ประชาชนทุกกลุ่ม (เชือก โขติช่วย, 2560)

2 กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.1 ด้านผู้ส่งสาร (Sender) คือ ทักษะการสื่อสาร ความชำนาญในการพูด การเขียน การคิด การใช้เหตุผล ในการโน้มน้าวใจบุคคลอื่น ๆ มีเหตุผล มีความรอบรู้ในเรื่องการสื่อสารทางการเมืองสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นเสมอ และจะต้องไม่สร้างความ

ขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพล สุยะพรหม ได้วิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาที (เจ้าคุณพิพิธ): ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2540-2560 วิจัยพบว่า ในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2540-2560 นั้น เจ้าคุณพิพิธในฐานะผู้ส่งสารที่เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาได้นำเทคนิคและวิธีการสื่อสารของพระพุทธเจ้ามาใช้ คือ สื่อสารได้อย่างแจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้งกล้า และร่าเริง ส่วนสารนั้นเจ้าคุณพิพิธได้ใช้เนื้อหาของหลักพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อเสนอเป็นแนวทางแก้ปัญหาสังคมและปัญหาทางการเมือง (สุรพล สุยะพรหม, 2562)

2.2 ด้านสาร (Message) คือ เนื้อหาการสื่อสารของกระบวนการถ่ายทอดความคิด มีความชัดเจนถูกต้อง จะต้องมีความเป็นสาระ ซึ่งถ่ายทอดความคิดเจตนาธรรมต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์โดยส่วนรวม และยังต้องขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะ และลีลาของผู้ส่งสารแต่ละคน และความเหมาะสมสอดคล้องกับผู้รับสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สะถิระ เผือกประพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน: ศึกษาในช่วงเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 2512-2548 ซึ่งพบว่า นายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านการเมืองมีอุดมการณ์และจุดยืนทางการเมืองที่รักความเป็นประชาธิปไตย อยู่บนหลักของความถูกต้องชอบธรรมต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง รู้และเข้าใจในกฎระเบียบเป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์สุจริต ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ความเป็นกลาง เด็ดขาดและกล้าตัดสินใจ มีความซื่อสัตย์และยุติธรรม เป็นต้น (สะถิระ เผือกประพันธ์, 2554)

2.3 ด้านสื่อหรือช่องทาง (Channel) คือ เครื่องมือสื่อสารการเมืองทางออนไลน์ เป็นสื่อที่มีความรวดเร็วในการติดต่อข้อมูลข่าวสาร จะต้องไม่สร้างความขัดแย้ง และไม่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยนันท สุขไชยะ ศึกษาเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กรณีศึกษา เฟซบุ๊กเพจ SUTHEP THAUGSUBAN (สุเทพ เทือกสุบรรณ) ช่วงเวลา 31 ตุลาคม 2556 ถึง 22 พฤษภาคม 2557 พบว่า การสื่อสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊ก นำมาใช้ในเมืองไทยเป็นครั้งแรก หลังจากการสื่อสารผ่านทีวี ดาวเทียม และการสื่อสารผ่านทางวิทยุชุมชน (ชัยนันท สุขไชยะ, 2562)

2.4 ด้านผู้รับสาร (Receiver) คือ ปัจจัยของผู้รับสารนั้นจะต้องประกอบด้วย ทักษะในการสื่อสารทัศนคติที่ดี และความรู้ที่ดี และมีความสนใจในการรับข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ มีความเป็นกลางในการรับรู้สาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทพล เมตตาสัตย์ ได้วิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองผ่านการตลาดทางการเมืองของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์: ศึกษากรณี การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 พบว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ได้นำการตลาดทางการเมืองมาใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์การรณรงค์หาเสียง และใช้วิธีการสื่อสารทางการเมืองที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร สามารถเรียกการตอบรับของสังคมและประชาชนพร้อม ๆ กับการเรียกคะแนนนิยมเข้าตัวได้อย่างต่อเนื่อง (จุฑาทพล เมตตาสัตย์, 2556)

3 การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักสังคหวัตถุ 4

3.1 ด้านทาน (การให้) คือ แบ่งปันความรู้ เพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง ทานคือการให้คือการเสียสละ มีจิตอาสา ถ้าประชาชนทุกฝ่ายมีความเอื้อเฟื้อ จะถือได้ว่าเป็นการพัฒนาการด้านการเมือง รวมถึงตัวสังคมชุมชนนั้น รวมไปถึงการให้แนวทางการพัฒนาสังคมก็จะได้รับความเจริญได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานการศึกษาของ แม่ชีวงเพชร คงจันทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมาย พบว่า หลักพุทธธรรมมีความหมายเกี่ยวข้องกับชีวิต มนุษย์และสังคมโดยมีความสัมพันธ์กันเชื่อมโยงกับธรรมชาติ กฎหมายแต่ละมาตรานั้นได้แฝงไปด้วยมนุษยธรรม ได้แก่ ความเมตตา กรุณาความมีน้ำใจ ความเสียสละ นอกจากสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้อีก (แม่ชีวงเพชร คงจันทร์, 2556)

3.2 ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) คือ การมีคำพูดที่สุภาพ ไพเราะ น่าฟัง หรือเป็นการแสดงออกทางกิริยาในการสื่อสารทางการเมืองการสื่อสารโดยทั่วไป การสื่อสารนั้นจะต้องเป็นการใช้วาจาที่สุภาพ พระพุทธเจ้าสอนคำพูดที่ควรพูดว่า หนึ่งอ่อนหวาน สองมีประโยชน์ สามหวังดีต่อผู้ฟัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กริธา คงพยัคฆ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่สรุปไว้ว่าด้านปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) คือ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ของต่ากัตระหนักถึงความสำคัญในการให้ประชาชนเป็นอย่างดี ได้ให้ความช่วยเหลือกับประชาชนตามหน้าที่ รวมทั้งให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาของประชาชนทุกคน (กริธา คงพยัคฆ์, 2563)

3.3 ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) คือ มีใจรักทำประโยชน์แก่กัน ด้วยความสุจริตเที่ยงธรรมไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว วางตนที่ดี และมีความรอบรู้ในเรื่องที่ต้องการสื่อสาร และสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวเป็นเรื่องที่ดี ถือว่าเป็นความสำเร็จของการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรภาส ประสมสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 เพื่อการครองงานประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำเพื่อการครองตน การครองคนและการครองงาน ที่ช่วยให้บริหารงานบรรลุมรรคกิจขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (วรภาส ประสมสุข, 2550)

3.4 ด้านสมานัตตตา (การวางตนสม่าเสมอ) คือ การวางตนที่ดี สร้างความเข้าใจทางที่ดีเป็นประจำ มีการวางตนที่อยู่ในขอบเขตกฎระเบียบกติกาที่ตั้งงาม มีความเข้าใจกัน การวางตัวหรือการวางตนที่เสมอต้นเสมอปลายนั้น จึงถือว่าเป็นหลักที่มีความสำคัญ มีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการเคารพต่อกัน เข้าใจในสุขและทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี วิชัยวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของชุมชน

การเคหะหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคีเกิดจากการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนทุกคนและทุกสังคม เป็นรากฐานแห่งการแบ่งปันผลประโยชน์ ทำให้มีความเจริญก้าวหน้า (มนตรี วิชัยวงศ์, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1) สภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1.1) ด้านรู้เข้าใจหลักการสื่อสาร 1.2) ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหา 1.3) ด้านรู้เลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลาย และ 1.4) ด้านรู้คิดวิเคราะห์แยกแยะอย่างมีวิจารณญาณ 2) กระบวนการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2.1) ผู้ส่งสาร (Sender) 2.2) สาร (Message) 2.3) สื่อหรือช่องทาง (Channel) และ 2.4) ผู้รับสาร (Receiver) 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักสังคหวัตถุ 4 3.1) ทาน (การให้) 3.2) ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) 3.3) อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และ 3.4) สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ)

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุป

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านรู้เข้าใจหลักการสื่อสาร จะต้องอาศัยความจริงตัวสารเป็นความจริง มีทักษะในการสื่อสาร มีทัศนคติที่ดีถูกต้อง ต้องไม่มีอคติและมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างจริง ๆ 2) ด้านรู้เท่าทันข้อมูลเนื้อหา เนื้อหาของสารที่ส่งออกไปจะต้องสื่อความหมายตรงประเด็นและชัดเจน จะต้องเป็นความจริงเป็นข้อเท็จจริง ต้องเป็นคำสำคัญคำจริง และต้องเป็นของจริงเป็นเรื่องที่จริง เป็นเรื่องแท้มีประโยชน์ มีความตรงเวลาและเป็นเรื่องที่ชอบธรรม 3) ด้านรู้เลือกใช้สื่อหรือช่องทางหลากหลาย สื่อทางโซเชียลมีเดีย (Social Media) เช่น ส่งผ่านทาง เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ทวิตเตอร์ (Twitter) อินสตาแกรม (Instagram) ยูทูบ (YouTube) ไลฟ์ (Live) และคลับเฮาส์ (Clubhouse) เป็นต้น สื่อทางออนไลน์ทุก ๆ ชนิดที่เป็นการเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วถือว่าเป็นอำนาจสื่อยุคใหม่ และต้องเป็นสื่อที่ไม่ขัดต่อหลักความเชื่อและศรัทธา และ 4) ด้านรู้คิดวิเคราะห์แยกแยะอย่างมีวิจารณญาณ ต้องมีสติความระลึกได้ สัมผัสญาณความรู้ตัว และมีทัศนคติการรับรู้ แนวคิดที่ดี และมีเหตุผลในการวิเคราะห์ผู้รับสารว่าสิ่งไหนตรง สิ่งไหนแย้ง สิ่งไหนขัดต่อหลักพื้นฐานความเป็นจริง และจะต้องมีการพิจารณาโดยใช้การคิด วิเคราะห์ แยกแยะ ในข้อมูลที่แท้จริงและถูกต้องชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีวิธีการถ่ายทอดความคิดทัศนคติที่ดีมีความชัดเจนถูกต้อง พร้อมทั้งเนื้อหาที่เป็นสาระ โดยเรียงลำดับเนื้อหาสารอย่างมีขั้นตอน และเนื้อหามีความเหมาะสมพอประมาณ
2. ควรมีทักษะการสื่อสารความชำนาญ มีทัศนคติที่ดี มีความรอบรู้ ถูกต้องชอบธรรม และจะต้องไม่สร้างความขัดแย้ง
3. ควรมีใจรักทำประโยชน์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความมุ่งหวังประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น พร้อมกับเปิดรับข้อมูลข่าวสารการเมืองใหม่ ๆ จะต้องมีการพูดจริง ทำจริง ลงมือปฏิบัติจริง มีความจริงใจ และมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน
4. ควรมีการแบ่งปันความรู้ให้แก่กันและกันอย่างทั่วถึง โดยการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับชุมชนกับสังคมพร้อมกับการเปิดใจให้ผู้ฟัง มีความปรารถนาที่ดีต่อกัน รวมไปถึงการให้อภัยแก่กัน มีน้ำใจ มีความรักความสามัคคี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับสหปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการสื่อสารทางการเมือง
2. ควรศึกษาอิทธิพลและแรงกดดันต่อการสื่อสารทางการเมือง
3. ควรศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองกับหลักธรรมที่ช่วยในการส่งเสริมให้มีความสอดคล้องและเหมาะสม
4. ควรศึกษาวิจัยรากฐานการสื่อสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเมือง

เอกสารอ้างอิง

- กรีธา คงพยัคฆ์. (2563). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(1), 29-41.
- คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง คอป. (2555). โครงการศึกษาวิจัยรากเหง้าของความขัดแย้งสู่ทางออกเพื่อความปรองดอง. กรุงเทพมหานคร: พี เอส พรินติ้ง แอนด์ ดีไซน์.
- จุฑาพล เมตตาสัตย์. (2556). การสื่อสารทางการเมืองผ่านการตลาดทางการเมืองของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ : ศึกษากรณี การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ชัยนัท สุขไชยะ. (2562). การสื่อสารทางการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กรณีศึกษา เฟซบุ๊กเพจ SUTHEP THAUGSUBAN สุเทพ เพื่อกสุบรรณ ช่วงเวลา 31 ตุลาคม 2556 ถึง 22 พฤษภาคม 2557. วารสาร มจร วิชาการล้านนา, 8(1), 32-39.
- เชือก โขติช่วย. (2560). กลยุทธ์การสื่อสารของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา. วารสารรัชต์ภาคย์, 11(24), 211-223.
- ชนชาติ ธรรมโชติ. (2563). การสื่อสารเพื่อสารสันติภาพในการลดข้อขัดแย้ง. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.prachatai.com/journal/2011/04/34014>
- นันทนา นันทวโรภาส. (2556). การสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทย (รวมบทความวิชาการฉบับพิเศษ 7 ปี). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยสื่อสารการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ประเวศ วะสี. (2563). สิ่งที่น่ายกรัฐมนตรีคนใหม่ควรทำ 10 ประการ. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.komchadluek.net/detail/20110630/101798/.html>
- ปราณี สุรสิทธิ์. (2557). การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: แพลน พรินติ้ง.

- พระมหาธรรมา ธมฺมมหาโส. (2549). การจัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธีและการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤต การสื่อสารทางการเมืองหน่วยที่ 13. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2555). พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด.
- พฤทธิสาดน ชุมพล ม.ร.ว. (2556). ระบบการเมืองความรู้เบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- มนตรี วิชัยวงศ์. (2562). การเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของชุมชนการเคหะหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 10(1), 169.
- แม่ชีวงเพชร คงจันทร์. (2556). การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมาย : กรณีศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลิขิต ชีรวะดิน. (2563). การพุดจาเพื่อการสื่อสารของมนุษย์. เรียกใช้เมื่อ 2 ธันวาคม 2563 จาก <http://www.dhiravegin.com./detail.php?id=0008000>
- วรภาส ประสมสุข. (2550). หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม. ใน ปรัชญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สะถิระ เผือกประพันธ์. (2554). การสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน : ศึกษาในห้วงเวลาระหว่างปี พ.ศ.2512-2548. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2562). การเตรียมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2562 จาก https://www.ect.go.th/ayutthaya/more_news.php?offset=360&cid=30&filename=index
- สีบวงษ์ สุขะมงคล. (2557). การบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2544 – 2555. วารสารเกษมบัณฑิต, 15(1), 39.
- สุดารัตน์ เกยุราพันธ์. (2561). พุทธวิธีเชิงบูรณาการแก้ปัญหาความขัดแย้งในการเมืองไทยปัจจุบัน. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 14(2), 66-67.
- สุรพล สุขะพรหม. (2562). การสื่อสารทางการเมืองของพระเทพปฏิภาณวาที (เจ้าคุณพิพิธ) : ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2540-2560. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.